

Η αβεβαιότητα διώχνει τους νέους

Όσοι παραμένουν στην Ελλάδα στρέφονται σε επιχειρηματικές

ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ
dioannidou@ekdotiki.gr

Με αμείωτο ρυθμό συνεχίζεται η «διαρροή εγκεφάλων» από την Ελλάδα προς το εξωτερικό, αφού η αβεβαιότητα και η αστάθεια χαρακτηρίζουν την οικονομική ζωή και η χώρα μας επιμένει να διατηρεί ένα μη φιλικό περιβάλλον για τους επόμενους νέους επιχειρηματίες, παρότι έχουν δημιουργηθεί πάνω από 55 οργανισμοί στήριξης της επιχειρηματικότητας, εκ των οποίων ποσοστό 95% δεν υπήρχε μέχρι πριν από τρία χρόνια.

Το επενδυτικό περιβάλλον παραμένει αποτρεπτικό για επενδύσεις από υφιστάμενες επιχειρήσεις με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την αύξηση της ανεργίας και τη φυγή στο εξωτερικό νέων επιστημόνων με υψηλά προσόντα. Αποτρεπτικό είναι το περιβάλλον και για τους νέους –αλλά και τους εν δυνάμει Εξένους, κυρίως, χρηματοδοτών τους– που έχουν καινοτόμες ιδέες, τις οποίες τελικώς επιλέγουν να μετουσιώσουν σε προϊόντα και υπηρεσίες εκτός Ελλάδος.

Σύμφωνα με ανθρώπους του επιχειρηματικού κόσμου αλλά και οικονομικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, οι κυβερνήσεις των τελευταίων χρόνων κάνουν... ό,τι μπορούν για να κάνουν ακόμη πιο δύσκολη τη ζωή των υφιστάμενων αλλά και των νέων επιχειρησίων. Έτσι, η ανεργία των νέων απογειώνεται και ολοένα και περισσότεροι στρέφονται στο εξωτερικό, προκειμένου να ανακτήσουν μια καλύτερη προοπτική καριέρας και διαβίωσης. Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση της Κομισιόν για την απασχόληση, περίπου 400.000 Ελ-

λθινες σκέφτονται να μεταναστεύσουν το επόμενο 12μηνο, αναζητώντας δουλειά στο εξωτερικό. Μεταξύ αυτών, ένας στους τέσσερις (24%) ελπίζει να μεταναστεύσει μόνιμα και πάνω από έξι στους δέκα (63%) να κινηθούν μέσα στην ΕΕ. Και όσοι μένουν, επιμένουν να ασχολούνται με δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας, αναπαράγοντας το εσωστρεφές και μη παραγωγικό επιχειρηματικό μοντέλο του παρελθόντος. Σύμφωνα με την Ομοσπονδία Ελληνικών Συνδέσμων Νέων Επιχειρηματιών (ΟΕΣΥΝΕ), που επικαλείται πρόσφατη έρευνα της Endeavor Greece για το 2012, το 90% των νέων επιχειρησίων που είχαν ιδρυθεί στην Ελλάδα μέσα στην κρίση, εξακολουθούσαν να επικεντρώνονται σε τομείς που δεν προάγουν ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης, αφού οι επιχειρήσεις εστίασης και καφέ –μπαρ παραμένουν πρώτες στις προτιμήσεις των «επιχειρηματιών από ανάγκη». Το παρήγορο είναι ότι ο αριθμός των εταιριών που εστιάζουν σε τομείς με σημαντική δυναμική ανάπτυξης, παρότι παραμένει πολύ περιορισμένος, αυξήθηκε κατά 40% τα τελευταία χρόνια. Σύμφωνα με τον πρόεδρο της ΟΕΣΥΝΕ, Ανδρέα Στεφανίδη, οι επιχειρηματίες αυτοί, που «πρνούν μπροστά» στις εξελίξεις και έχουν δημιουργήσει εταιρίες με υψηλό αντίκτυπο στην ανάπτυξη, είναι ως επί το πλείστον νέοι άνθρωποι (το 85% ανήκει στην ηλικιακή κατηγορία 25-44), που έχουν κάνει μέρος των σπουδών τους στο εξωτερικό και ουδέποτε εργάστηκαν στο δημόσιο τομέα.

Αλλαγή κουλτούρας

Πάντως, όπως υπογραμμίζει ο καθηγητής του Τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Δημήτριος Σουμμενιώτης, «είναι πολύ σημαντικό που στη χώρα μας –αλλά και στα πανεπιστήμια– αρχίσαμε να μιλάμε για επιχειρηματικότητα κι έχουμε καταφέρει να υποκαταστήσουμε τη μόνιμη συζήτηση που περιστρεφόταν γύρω από το πώς μπορεί κάποιος να γίνει δημόσιος υπάλληλος με μια συζήτηση για το πώς μπορεί να γίνει επιχειρηματίας». Ωστόσο, όπως λέει, υπάρχει πολύς δρόμος ακόμη για να αλλάξει η κουλτούρα και οι Έλληνες να στραφούν στην παραγωγή –παρά τα σημαντικά εμπόδια που ακόμη και σήμερα υπάρχουν στο επιχειρηματι-

Δ. ΣΟΥΜΜΕΝΙΩΤΗΣ: «Όποιος θέλει να κάνει σήμερα επιχείρηση στην Ελλάδα πρέπει να είναι τρέλος αλλά και αυτός που νομίζει ότι μπορεί να αποκατασταθεί επαγγελματικά με άλλο τρόπο, έξω από την επιχειρηματικότητα, είναι θεότρελος»

κό πεδίο- προϊόντων και υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας σε τομείς στους οποίους είναι πολύ καλοί, όπως το software, η παροχή τουριστικών και ιατρικών υπηρεσιών, αλλά και τα γεωργικά προϊόντα. Ως προς το τελευταίο, οι λογικές του παρελθόντος πρέπει, κατά τον κ. Σουμμενιώτη, να ξεπεραστούν και οι Έλληνες να στραφούν σε προϊόντα

και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας (έντασης γνώσης και τεχνολογίας) με εξαγωγικό προσανατολισμό. Και ως πετυχημένο παράδειγμα τέτοιου αγροτικού προϊόντος ανέφερε το γνωστό λάδι «λ», του οποίου τα 200 γραμμάρια πωλούνται στο εξωτερικό προς 57 δολάρια. Μάλιστα, επεξεργάστηκε και μια ιδιότυπη... αντιστοίχιση τιμών: Δυο κιλά

Εκπαίδευση επιτόπου με... Erasmus

Νέοι ή φιλόδοξοι επιχειρηματίες που θέλουν να ανοίξουν τη δική τους επιχείρηση στο εξωτερικό μπορούν να ανιχνεύσουν το επιχειρηματικό πεδίο της χώρας την οποία έχουν επιλέξει και να δουν αν μπορούν να τα καταφέρουν δουλεύοντας εκεί για ένα μικρό χρονικό διάστημα δίπλα σε έμπειρους επιχειρηματίες οι οποίοι διευθύνουν μικρές επιχειρήσεις. Μπορούν ακόμη να εργαστούν σε κάποιο φορέα (πχ. πανεπιστήμιο) της συγκεκριμένης χώρας και να αποκτήσουν σημαντικές γνώσεις και εμπειρίες, αλλά κυρίως θα έχουν τη δυνατότητα να δουν αν μπορούν να τα καταφέρουν σε ένα ξένο περιβάλλον. Τη δυνατότητα αυτή τους την παρέχει το ειδικό πρόγραμμα «Erasmus για νέους επιχειρηματίες» (σ.σ. ο προσδιορισμός του νέου δεν είναι... ηλικιακός αλλά αφορά τους νέους στο επιχειρείν), για το οποίο ολοένα και περισσότεροι Έλληνες εκδηλώνουν ενδιαφέρον.

Πρόκειται για ένα πρόγραμμα διασυνοριακής ανταλλαγής που δίνει την ευκαιρία σε ανθρώπους ανεξαρτήτως ηλικίας να δου-

λέψουν από 1 έως 6 μήνες σε κάποια χώρα της ΕΕ, υπό την προϋπόθεση να μην έχουν αναπτύξει επιχειρηματική δραστηριότητα την τελευταία τριετία. Μάλιστα, τους χορηγείται για το σκοπό μνημιαίο βοήθημα της τάξης των 780 ευρώ, καθώς μέρος της διαμονής χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στην Ελλάδα, ένα από τα σημεία επαφής του προγράμματος είναι η Ακαδημία Επιχειρηματικότητας, ενώ για περισσότερες πληροφορίες οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επισκεπτούν την ιστοσελίδα <http://www.erasmus-entrepreneurs.eu>.

Τα οφέλη είναι σημαντικά και για τους νέους επιχειρηματίες αλλά και για τις επιχειρήσεις υποδοχής. Όσον αφορά τους πρώτους, η επιτόπια εκπαίδευση σε μία μικρού ή μεσαίου μεγέθους επιχείρηση σε μια άλλη χώρα διευκολύνει το επιτυχημένο ξεκίνημα της δικής τους επιχειρηματικής ιδέας. Επίσης, μπορούν να ωφεληθούν από την πρόσβαση σε νέες αγορές, από τη διεθνή συνεργασία αλλά και τις πιθανές δυνατότητες συνεργασίας με επι-

Δ. ΣΟΥΜΜΕΝΙΩΤΗΣ: «Όποιος θέλει να κάνει σήμερα επιχείρηση στην Ελλάδα πρέπει να είναι τρέλος αλλά και αυτός που νομίζει ότι μπορεί να αποκατασταθεί επαγγελματικά με άλλο τρόπο, έξω από την επιχειρηματικότητα, είναι θεότρελος»

Επιχειρηματίες

λύσεις ανάγκης

Σύμφωνα με έρευνα του ΠΑΜΑΚ, το 60,9% των Ελλήνων του δείγματος που εργάστηκαν τα προηγούμενα χρόνια στο εξωτερικό και αναζήτησαν καν δουλειά στην Ελλάδα

λάδι «λ», είπε, κοστίζουν περίπου όσο ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής των 700 ευρώ.

Τρελός ή θεότρελος

«Δεν υπάρχει άλλη διέξοδος από την επιχειρηματικότητα που στοχεύει στην υψηλή ανταγωνιστικότητα», λέει ο κ. Σουμπενιώτης και προσθέτει: «Οποιος θέλει

χειρηματικούς εταίρους στο εξωτερικό.

Από την άλλη πλευρά, οι επιχειρηματίες υποδοχής, μπορούν να κερηθούν από τις φρέσκες ιδέες που θα φέρει στην επιχείρησή τους ένας νέος επιχειρηματίας ο οποίος πιθανότατα θα έχει εξειδικευμένα προσόντα ή γνώσεις σε έναν τομέα που ο «παλιός» δεν γνωρίζει καλά. Σύμφωνα με τους ανθρώπους που «τρέχουν» το συγκεκριμένο πρόγραμμα ανταλλαγής, οι περισσότεροι επιχειρηματίες υποδοχής «απόλαυσαν τόσο την εμπειρία ώστε αποφάσισαν να φιλοξενήσουν και άλλους νέους επιχειρηματίες στη συνέχεια».

Το «Erasmus Νέοι Επιχειρηματίες» χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και λειτουργεί στις συμμετέχουσες χώρες με τη βοήθεια τοπικών σημείων επαφής, αρμόδιων για την παροχή επιχειρηματικής υποστήριξης (π.χ. Εμπορικά Επιμελητήρια, κέντρα υποστήριξης νέων επιχειρήσεων, «εκκολαπτήρια» επιχειρήσεων, κ.λπ.). Οι δραστηριότητές τους συντονίζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο από το Γραφείο Υποστήριξης του Προγράμματος.

να κάνει σήμερα επιχείρηση στην Ελλάδα πρέπει να είναι τρελός, αλλά και αυτός που νομίζει ότι μπορεί να αποκατασταθεί επαγγελματικά με άλλον τρόπο, έξω από την επιχειρηματικότητα, είναι θεότρελος». Παράλληλα υπογραμμίζει τα τεράστια προβλήματα που αντιμετωπίζει μια νέα αλλά και μια υφιστάμενη επιχείρηση που δραστηριοποιείται στην Ελλάδα, εξαιτίας εμποδίων που πλήττουν την ανταγωνιστικότητά τους. Το υψηλό μεταφορικό και ενεργειακό κόστος, οι αυξημένοι φόροι, αλλά κυρίως το ασταθές φορολογικό πλαίσιο είναι ορισμένοι από τους παράγοντες που, σύμφωνα με τον κ. Σουμπενιώτη, συνθέτουν το ακριλόξενο για τους επενδυτές περιβάλλον. Στη χώρα μας, όπως λέει, «είναι πολύ δύσκολο να κλείσεις την επιχείρησή σου. Πόσο μάλλον να την ανοίξεις».

Κινητικότητα για 11,3 εκατ. Ευρωπαίους

Πάντως, η φυγή δεν είναι μόνο επιλογή των Ελλήνων αλλά και των υπολοίπων Ευρωπαίων, οι οποίοι είναι πλέον ολοένα και πιο πρόθυμοι να εγκατασταθούν σε άλλες κοινοτικές χώρες. Σύμφωνα με τον πρόεδρο του Ινστιτούτου Ανάπτυξης της Επιχειρηματικότητας, Αναστάσιο Βασιλειάδη, 11,3 εκατ. άτομα κατοικούν κι εργάζονται ήδη εκτός της πατρίδας τους, αριθμός αυξημένος κατά 40% σε σχέση με το 2001. Όπως ο ίδιος είπε, στο πλαίσιο της εκδήλωσης που πραγματοποιήθηκε στο ΠΑΜΑΚ, βάσει ερευνών, το 10% των Ευρωπαίων δήλωσαν ότι έχουν δουλέψει σε άλλη χώρα στο παρελθόν και το 17% ότι σκοπεύει να αξιοποιήσει τις δυνατότητες της ελεύθερης επαγγελματικής κινητικότητας στο μέλλον.

Ενα ακόμη ενδιαφέρον στοιχείο που προκύπτει από έρευνα την οποία εκπόνησε η Ερευνητική Μονάδα Περιφερειακής Ανάπτυξης και Πολιτικής του ΠΑΜΑΚ (με επιστημονικό υπεύθυνο τον Λόη Λαμπριανίδη και βασικό συνεργάτη τον υποψήφιο διδάκτορα Νίκο Βογιατζή) αφορά την επιστροφή –και την απογοήτευση που τη συνόδευσε- στην Ελλάδα χιλιάδων νέων οι οποίοι εργάστηκαν τα προηγούμενα χρόνια στο εξωτερικό. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το 2010 σε δείγμα περίπου 2.700 πτυχιούχων ανώτερων και ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (οι οποίοι έχουν εργαστεί στο εξωτερικό για τουλάχιστον ένα χρόνο). Το 84,1% εξακολουθεί να ζει σήμερα στο εξωτερικό και το 15,9% έχει επιστρέψει, ενώ το 60,9% του συνόλου (που αυξάνεται σημαντικά για τους απόφοιτους Εθνών πανεπιστημίων) δεν αναζήτησε καν δουλειά στην Ελλάδα, προτού αποφασίσει να φύγει -ή να παραμείνει- στο εξωτερικό για εργασία.